

Samtalshandledning

Kristen tro och Mänskliga rättigheter

Programmet "Social Hållbarhet fokus Tillit och Demokrati"

Välkommen

Välkommen att tillsammans med andra hjälpa hjärnan att ta ställning, väcka hjärtats lust och motivera händerna att ta itu med att skydda alla människors rättigheter och grundläggande värden! För att underlätta och inspirera till samtal om kristen tro och demokratifrågor har denna samtalshandledning till dokumentet *'Kristen tro och Mänskliga rättigheter'* arbetats fram.

Samtalshandledningen är författad av **Beata Åhrman Ekh**, stiftskonsulent i Göteborgs stift och **Carina Öjermo**, domkyrkopedagog i Strängnäs på uppdrag av Svenska kyrkans program Social Hållbarhet fokus Tillit och Demokrati. Förhoppningen med samtalshandledningen är att den bidrar till spännande samtal där både livserfarenhet och trons innehåll får utrymme och där frågorna och utforskandet öppnar för möjligheter att göra skillnad.

Vilka är ni som träffas? Vad vill ni prata om? Vad är angeläget och relevant? Är teologi och mänskliga rättigheter något nytt eller något mycket välkänt? Gillar ni det intellektuella utforskandet? Är delande av liv spännande? Är ni unga, äldre eller generationsöverskridande? Är ni arbetssökande eller sjukskrivna? Är ni ett arbetslag, en ungdomsgrupp eller klasskamrater?

Oavsett vilka ni är, eller hur ert sammanhang ser ut, innehåller dokumentet och samtalshandledningen inspiration att bygga vidare på. Frågorna är öppna och går att besvara utifrån olika horisonter och erfarenheter, olika tro och engagemang.

Snubblar ni någonstans, res er igen. Ta frågorna, samtalen och varandra till hjälp.

Innan ni börjar... något om dokumentet & samtalshandledningen

Dokumentet *"Kristen tro och Mänskliga rättigheter"* visar hur den grundläggande idén att alla människor är födda fria och med lika värde och rättigheter har stöd i kristen tro och tradition.

Det ger exempel på hur kristen teologi och tradition på samma gång kan hjälpa, granska och komplettera tänkande och arbetssätt vad gäller mänskliga rättigheter.

Djupast sätt handlar den om befrielse och rättvisa och om att Gud står på de utsattas sida.

Dokumentet är inspirerat av modern kontextuell teologi och har växt fram genom insamlade av församlingsmedarbetares erfarenheter och trosmotiv i arbetet med migranter och andra människor i utsatthet.

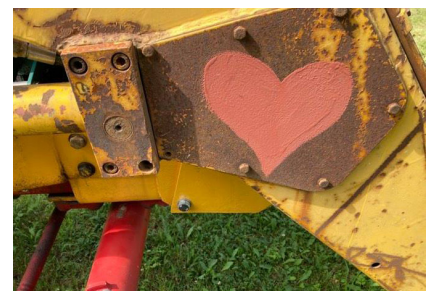
I arbetsprocessen har sammanlagt fem stift medverkat, tre medarbetare har sammanställt materialet och också författat samtalsdokumentet; Henrik Frykberg, stiftsadjunkt Göteborg stift, Peter Hjort, då stiftsadjunkt, Lund stift, och Pernilla Myrelid, stiftsadjunkt, Linköping stift.

I dokumentet *”Kristen tro och Mänskliga rättigheter”* sorteras och analyseras församlingarnas erfarenheter och motiv utifrån den apostoliska trosbekännelsen som ram. Texten består av åtta avsnitt som är olika i omfattning:

1. *Inledning*
2. *Vi tror på Gud Fader allsmäktig, himmelens och jordens skapare*
3. *Vi tror ock på Jesus Kristus, hans enfödde Son, vår Herre, vilken är avlad av den heliga Ande, född av Jungfrun Maria, ...*
4. *... pinad under Pontius Pilatus, korsfäst, död och begravnen, nederstigen till dödsriket, på tredje dagen uppstånden igen ifrån det döda, ...*
5. *... uppstigen till himmelen, sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida, därifrån igen kommande till att döma levande och döda.*
6. *Vi tro ock på den heliga Anden, en helig allmännelig kyrka, de heligas samfund...*
7. *... syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt liv.*
8. *Avslutning*

Läs dokumentet innan samtalen. Samtalshandledningen följer dokumentets uppbyggnad och till varje avsnitt finns frågor som knyter an till det som står i avsnittet.

Handledningen betonar och påminner om dokumentets befriande och livsöppnande intention. Frågorna uppmuntrar dig som samtalar att starta i det egna livet, sammanhanget och erfarenheten.

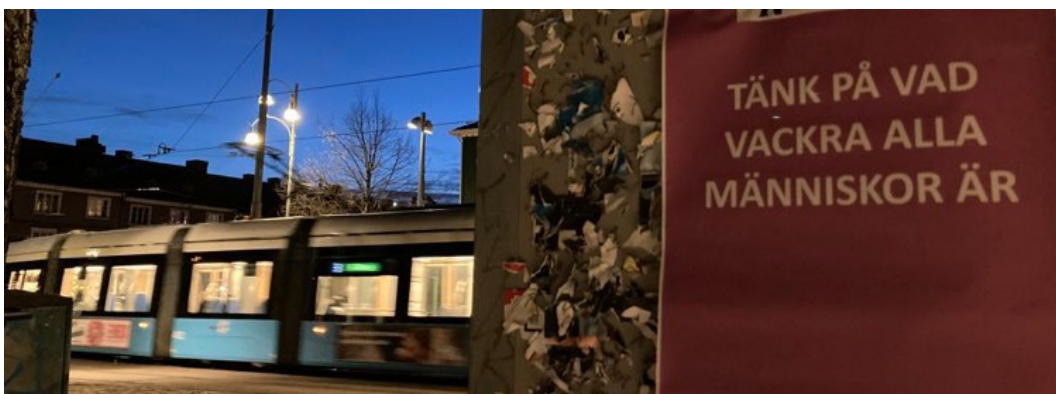

... något om upplägget

- Låt sammanhanget, tiden, intresse och förutsättningar avgöra hur samtalen ska läggas upp. Läs gärna det aktuella textavsnittet tillsammans innan ni inleder samtalet. Samtalet kan ha följande upplägg:
- Gör en runda: Vad känner och tänker du efter att ha läst det aktuella avsnittet i dokumentet "Kristen tro och MR? Berörde något i berättelsen extra starkt? Vad vill du samtala om?
- Samtala utifrån det som lyfts i gruppen och samtalshandledningens frågor.
- Avsluta med att var och en får säga ett ord som beskriver en tanke eller känsla som dykt upp under samtalet.

... något som är bra att tänka på i samtalet

- Våra olika livssituationer, förkunskaper och åsikter ger förutsättningar för ett spännande och bildande samtal.
-
- Vi talar i "jag-form" och utifrån vår egen erfarenhet.
- Vi försöker lyssna aktivt och avbryter inte varandra.
- Tillåt dig själv och andra att provtänka, att testa tankar även om de inte är färdiga.

1. Inledning

1. Kontextuell teologi är en uttalad medvetenhet om att all teologi är situationsbunden och att livet påverkar både teoretiska byggen och praktiskt liv. Det innebär att det som kommer först är det vardagliga livet och de olika sammanhang där vi människor lever. I Bibeln beskrivs samhällen där mänskliga rättigheter inte finns. Men vi tolkar de olika berättelserna som vittnesbörd om hur Gud ser på oss.

I Guds blick finns allas människovärde även i sammanhang där andra människor inte ser varandras värde eller rättigheter. Bibel och tradition hjälper oss att tolka våra erfarenheter för att utifrån det handla, på ett sätt som förändrar den egna eller andras livssituation. Liksom de medarbetare som kommer till tals i dokumentet har säkert också du erfarenhet av hur den grundläggande idén om alla människors frihet och lika värde riskerar att kränkas.

- **Vilka exempel kommer du att tänka på?**
- **Vilka bibeltexter och/eller uttryck för tro kan vara relevanta in mot detta?**
- **Vilken handling, liten eller stor, skulle kunna bidra till att de mänskliga rättigheterna tillgodoses i sådan situation?**

2. Programmet "Social hållbarhet, fokus tillit och demokrati" har som mål att öka kunskap och ge teologiskt och praktiskt stöd för samverkan i samhället. Världen är platsen för vårt uppdrag - "För att världen ska leva" (Joh 6:51). "Så älskade Gud världen ..." (Joh 3:16). I världen verkar Gud och kyrkan tillsammans med andra aktörer. Vi är alla sända till ömsesidig tjänst i ett och samma uppdrag.

- **Om allt är en del av samma uppdrag för människors rättigheter och värde, vad är då särskilt med kyrkans del i uppdraget? Behöver det synliggöras och särskiljas?**
- **Vad blir inte gjort om inte kyrkan gör det?**

3. Dokumentet handlar om kristen tro och mänskliga rättigheter. De är var för sig stora fält och tillsammans ännu större. I inledningstexten beskrivs de som "två språk" som vi kan använda för att tala om stora och goda ting i vår värld. Två språk som var för sig bär grundläggande idéer och föreställningar som får konsekvenser i helt vardagliga saker.

Språken spelar roll för hur vi ser på oss själva och andra. De får betydelse för hur vi organiserar hela samhällen, kulturer och vår värld. De två "språken" kan ömsesidigt kritisera och komplettera varandra menar författarna.

- **Håller du med om detta? Varför räcker det inte med det ena?**
- **Hur kan de användas som kritik av varandra? Hur kan de komplettera varandra?**
- **Vilket av språken känner du dig mest hemma i?**

2. Vi tror på Gud Fader allsmäktig, himmelens och jordens skapare

1. Det finns många sätt att underbygga ett rättighetsbaserat arbetssätt. Texten menar att det starkaste teologiska stödet för mänskliga rättigheter återfinns i en skapelsetro, att ytterst vara bestämd av Gud och leva i Guds kärleksblick. Varje människas osvikliga värde bara genom att finnas till, och därmed hennes ansvar i världen, har skapelsetron och FN:s allmänna förklaring till de mänskliga rättigheterna gemensamt.

- **Vi har alla vår egen skapelseberättelse, vi kommer någonstans ifrån, hur ser din skapelseberättelse ut? Hur har du växt upp?**
- **Vilka redskap och värderingar har du fått med dig?**
- **Vilka rättigheter och skyldigheter gällde?**

2. Den skapelseteologiska utgångspunkten innebär sammanhang, helhetssyn, ömsesidigt beroende, människovärde och ansvar.

- **Hur kommer detta till uttryck i kyrka och församling?**
- **Vilka redskap finns för att ta ansvar och tillse människors rättigheter?**
- **Vilka rättigheter och skyldigheter artikuleras?**

3. Texten lyfter in Martin Luthers förklaring till den första artikeln där han skriver att Gud skapat oss alla med kropp och själ, förnuft och alla sinnen, och att vi behöver lyssna till varandras förnuftiga röster och känslor. Demokratiska former bygger på en tillit till att den andre har något att bidra med, och ett rättighetsbaserat arbetssätt innebär att lita på att människor själva har bäst kunskap om vilka problem de har och hur de kan lösas.

- **När är det lätt att lyssna, lita på och samverka med andra?**
- **Går det att öva denna tillit?**
- **Berätta om något exempel på där du eller någon annan hade tillit och involverade en människa att agera utifrån sina egna resurser?**

4. Påståendet att Gud alltid är större innebär en kritik av totalitära ideologier. Ett "perfekt" system eller lösning är inte möjlig säger texten. Ett rättighetsbaserat arbete innebär både kritik av strukturer och självkritik.

- **Vilka behov av kritik för att förverkliga mänskliga rättigheter finns i er omgivning?**
- **Vad skulle kunna göras annorlunda och bättre i ert eget sammanhang? Hur?**

5. Kroppen som metafor för kyrkan uttrycker ett ömsesidigt beroende mellan olika delar. Att låta de olika delarna komma till tals, i all sin komplexitet och motsägelsefullhet, är att ge plats för Kristi fullhet och att verka för demokrati och mänskliga rättigheter.

- Hur ser det ut hos er? Hur är makten fördelad och hur ser relationerna ut?

- Vilka delar kan känna sig trygga och vilka ifrågasätts?

- Hur skulle detta kunna utvecklas?

3. Vi tror ock på Jesus Kristus, hans enfödde son, vår Herre, vilken är avlad av den heliga Anden, född av Jungfrun Maria...

1. Ett rättighetsbaserat förhållningssätt i praktiken håller samman konkreta insatser för att avhjälpa människors nöd och insatser för att påverka de strukturer som skapar nöden. Jesus själv agerar i sin förkunnelse och i sina handlingar utifrån båda.

- Vilka erfarenheter har ni av att arbeta med dessa båda delar – de konkreta insatserna och påverkansarbete?

- Vad är lätt/svårt i respektive? Vad skulle kunna utvecklas hos er?

2. Texten lyfter fram flera exempel på människor som i mötet med Jesus själva stått upp för sin rätt, kvinnan med blödningar, kvinnan vid Sykars brunn, den kananeiska kvinnan och den lame mannen i Kafarnaum. De människorna är förebilder och inspirationskällor. När människor i en utsatt situation stärks i självbilden som rättighetsbärare är det möjligt att komma ifrån upplevelsen av offer och hjälplöshet.

- Vad gör det med oss när vi blir aktörer i vår egen förändring?

- Har du någon egen erfarenhet av att ha stärkts och involverats i att förbättra livsvillkoren för dig själv och andra?

- Hur kan vi som kyrka stödja och möjliggöra människors delaktighet till förändring av sina livsvillkor?

3. Precis som Jesus själv och profeter före honom har vi som kristna en profetisk uppgift att synliggöra tron som kraft och motstånd.

- I vilka sammanhang i er närhet behövs detta just nu?

- Vad skulle behövas för att åstadkomma förändring?

- Vilka skulle kunna samverka för detta?

4. ... pinad under Pontius Pilatus, korsfäst, död och begravnen, nederstigen till dödsriket, på tredje dagen uppstånden igen ifrån det döda...

1. Att namnge en person konkret, Pontius Pilatus, är att tydliggöra skyldighetsbäraren säger texten. Det duger inte med svepande formuleringar och oprecis kritik för att mänskliga rättigheter ska respekteras, skyddas och förverkligas. Frågor om makt och maktförhållanden måste göras tydliga i ett rättighetsbaserat arbete, och de strukturella problemen synliggöras.

- **Är påverkansarbete en självklar del av församlingens arbete?**
- **Hur kommer det till uttryck?**
Finns det några exempel på när ni tydligt riktat er till någon särskild skyldighetsbärare och utkrävt ansvar?
- **Hur förankrar ni ert påverkansarbete i tron?**

2. Ibland blir också teologins storord om "barmhärtighet", "nåd", "frälsning" etc till något abstrakt och svepande. Om vi på allvar menar att kristen teologi och mänskliga rättigheter är två språk för samma sak, så behöver vi också självkritiken, annars riskerar konkreta problem gömmas i fromma ord.

- **När och hur riskerar teologin bli svepande och oprecis?**
- **Vilka konsekvenser kan det få i mötet med människor i en utsatt situation?**

3. Texten lyfter försoningen som befriande kraft och redskap till handling. Kärleken går utöver rättvisan. Försoningen ger oss redskap till att leva våra liv här och nu fullt ut.

- **Hur har kärleken förändrat dig?**
- **På vilka sätt förmedlar du - genom det du säger, gör och lever - varje människas rätt till ett värdigt liv?**
- **Hur kommer en Kristuslik kärlek till människorna till uttryck i ert sammanhang?**

4. I denna del av trosbekännelsen uttrycks också hur Gud delar vad det är att vara människa, delar vår sårbarhet. Gud visar "medlidande" i ordets rätta bemärkelse. Att stå upp för rättighet och rättfärdighet är att utsätta sig. Utifrån mänsklig kärlek och inkännande kan vi agera mot kränkningar av människor.

- **Vilka kärleksfulla och inkännande situationer har du själv varit en del av – som utsatt eller som stödjande?**

5. Både som individer och som sammanhang kan vi uppleva oss begränsade i tjänsten för andra människor. Även Jesus liv var begränsat, men gränserna sprängdes.

- **Hur kan dina personliga gränser samt församlingens gränser sprängas och utvidgas för människors skull?**

5. ... uppstigen till himmelen, sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida, därifrån igenkommande till att döma levande och döda.

1. Den gemensamma bekännelsens ord om Jesus uppstigande till himmelen förankras i världen genom Apostlagärningarnas berättelse om de två männen i vita kläder som ställer frågan om "varför står ni och ser mot himlen?". Att rikta blicken mot våra medmänniskor och agera för världens och medmänniskornas bästa är vårt uppdrag.

- **När du tittar på församlingens arbete och förkunnelse, vad ser du då?**
- **Åt vilket håll är församlingens blick riktad?**
- **Om du går till dig själv, var ligger tyngdpunkten i din egen tro?**

2. Textens avsnitt om himmelfärden och domen lyfter också in Jesu kända ord om att vi gav honom vatten när han var törstig, mat när han var hungrig, kläder när han var naken och besökte honom när han satt i fängelse... Att trotsa bekvämligheten och gå utanför det som förväntas blir på något sätt essensen.

- **Håller du med om detta?**
- **Vad behöver du för att orka och våga trotsa din egen bekvämlighet?**
- **Vad behöver din församling för att göra detsamma?**

6. Vi tror och på den heliga Anden, en helig allmänlig kyrka, det heligas samfund...

1. I den första pingsten gavs anden till en mångfald av människor. Budskapet spreds av olika röster och på många språk.

- Hur kommer mångfalden till uttryck i ert sammanhang?
- Vilka röster hörs mest och minst?
- Finns det någras röster som inte alls får komma till tals?
- Hur tillvaratas mångfalden i församlingens formella demokrati?

2. Evangeliet driver oss att i handling och bön stå upp för människor i utsatta situationer. Det har många i kyrkans historia och i vår samtid gjort.

- Vilka exempel på förebilder i "de heligas gemenskap" kan ni komma på?

3. De mänskliga rättigheterna sätter individen och individens rätt i fokus. Det handlar om "barnet", om "kvinnan", om "den enskilde". När vi i kristen tro talar om människans frälsning är det lätt att också låta det få ett individualistiskt perspektiv. Men i kristen tro är "människan" både individ och kollektiv.

"Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son för att de ("var och en" 1917 års översättning) som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv." Bibeltexten rymmer båda perspektiven. Det är i "världen" som sammanhang som frälsningen sker, individens och hela skapelsens.

- Hur balanserar vi bäst varje enskild människas unika behov och rättigheter med att verka för hela Guds rike i världen?

4. Texten lyfter fram sakramentens sammanhållande funktion. De förenar teori och praktik, vardag och gudstjänst. Ofta avslutas gudstjänsten med orden: "Låt oss gå i frid och tjäna Herren med glädje." Sakramenten utestänger inte människor från gemenskap. "Det vatten som vi döps med bär hela människosläktets historia." "Uppenbara för oss ditt bords hemlighet: ett enda bröd och en enda mänsklighet."

- Hur tydliggör vi sakramenten som tecken på rättvisa, inkludering och gemenskap i arbetet med människor i utsatta situationer?
- När riskerar vi motsatsen – att utestänga människor?

7. ...syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

1. Tanken om "Guds rike" är inte bara, eller ens i första hand, något i en fjärran framtid. Varje gång som vi strävar efter frihet, rättvisa och fred för varje människa bidrar vi till Guds rikets utbredande här och nu. När människan får bröd är Guds rike här.

- **Vad betyder det att tänka på arbete med mänskliga friheter och rättigheter som ett utbredande av Guds rike här och nu?**
- **Hur kan det prägla arbetet?**

2. God teologi förmår hålla ihop och skapa samband mellan Guds slutmål och Guds idag, säger texten. Jesus själv talar om Guds rike både som något som redan är här, genom honom och inuti människorna, men också som något som ska komma.

- **På vilket sätt kan synen på Guds rike som "redan nu och ännu inte" ge energi i arbetet med mänskliga rättigheter?**
- **Finns det risk att det bidrar till passiviserande "tröst" eller flykt när vi möter motstånd i arbetet?**
- **Hur blir det framtidsriktade hoppet en drivkraft i vårt arbete här och nu?**

8. Avslutning

1. I dokumentet beskrivs teologiska motiv som underlag för självreflektion och demokratiska samtal. Tillsammans med arbetet med barnkonsekvensanalyser och ett rättighetsbaserat förhållningssätt, uppmuntras vi att tänka, tala och agera vidare tillsammans. Att bli mer observanta på hur mänskliga rättigheter kan skyddas genom teologi och hur vi gestaltar den i just i våra sammanhang.

- **Vad tar du med dig? Vad lämnar du kvar? Vad vill du utveckla vidare?**
- **Vad behöver du för att öva och underhålla det fortsatta arbetet?**
- **Hur kan ni stödja varandra i detta tillsammans?**

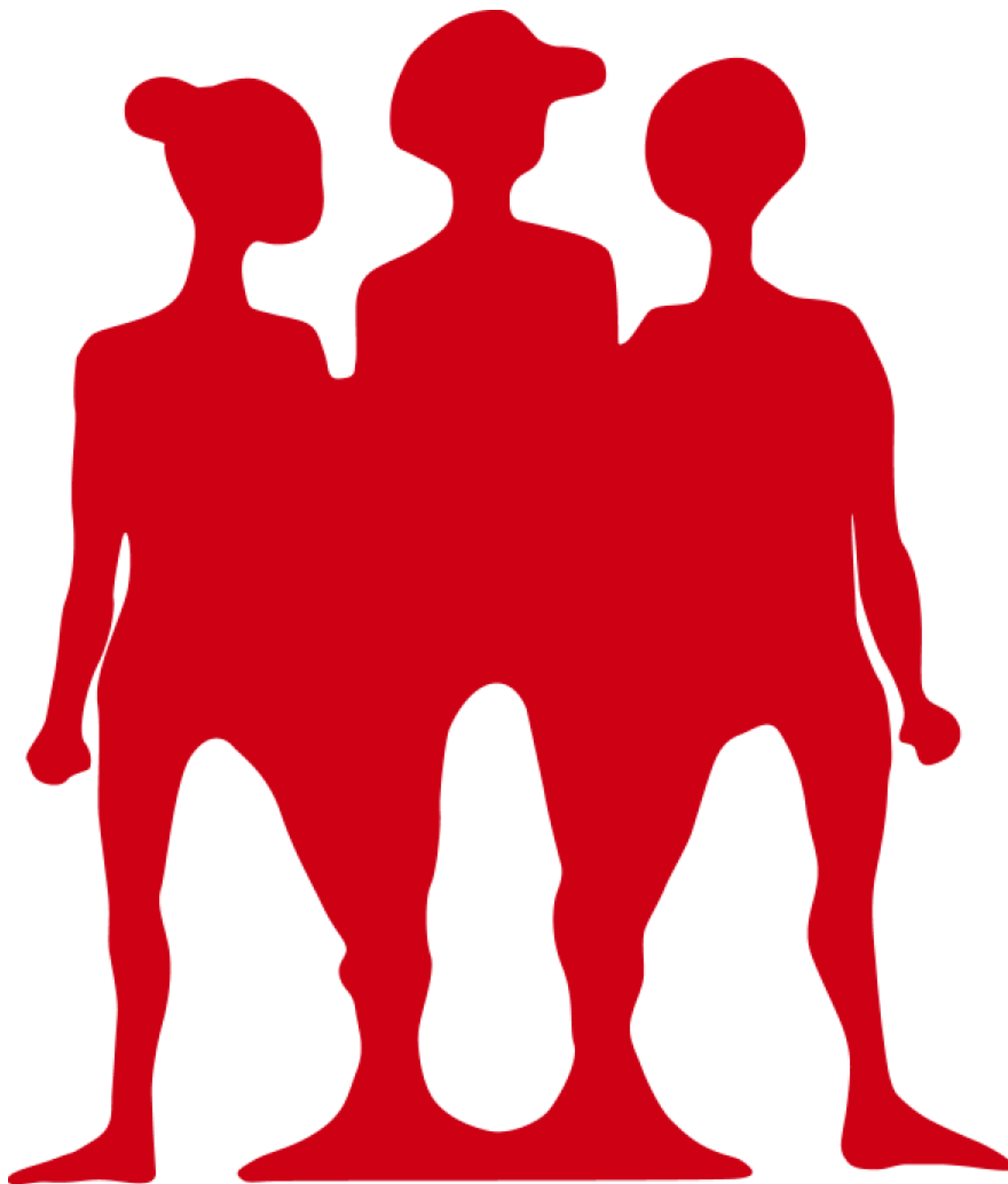
.....

Programmet Social Hållbarhet fokus tillit och de-

"Social hållbarhet - fokus Tillit och Demokrati" är ett stiftsövergripande program inom Svenska kyrkan som vänder sig till den/dem som söker kunskap och teologiskt mandat att arbeta för tillit- och demokratifrågor. Programmet erbjuder bla utbildningar, workshops och seminarier och ger stift, pastorat och församlingar stöd i engagemang och arbete med demokratifrågor.

Hemsida: www.svenskakyrkan.se/tillitochdemokrati

Epost: tillitochdemokrati@svenska.kyrkan.se

*”Vår kristna tro kräver av oss
att vi försvarar människovärdet.
Den ger oss därför ett särskilt ansvar
att värna tillit och demokrati.”*